

Pověz mi víc...

O zajímavém produktu pro výuku angličtiny pojmenovaném Talk to Me jsme vás informovali již v Chipu 10/99. Nakladatelství LEDA nyní přichází s vylepšenou a rozšířenou variantou tohoto systému, která nese název Tell Me More. Podívejme se, v čem se odlišuje od svého předchůdce a nakolik je její titul výstižný.

Sada celkem osmi cédéček produktu Tell Me More (jedno instalační a sedm datových) pokrývá rozsah výuky od začátečníků až po specializovaný nácvik obchodního jazyka. Nakladatelství LEDA tak (opět v licenci francouzské firmy Auralog) nabízí rodícím se angličtinářům skutečně bohatý studijní materiál.

Instalace a požadavky

Po bezproblémové instalaci zaplní produkt na disku přijatelných 40,2 MB. Za zmínku však stojí spíše nutné hardwarové předpoklady pro spokojený provoz. Jako doporučená konfigurace se uvádí Pentium 120 MHz, 16 MB RAM a jednotka CD-ROM 8x (2x je nezbytné minimum); jak uvidíme, praxe je však trochu náročnější.

Testování probíhalo na dvou počítačích, z nichž pomalejší Toshiba je osazena Pentiem II na 233 MHz, 96 MB RAM a CD ROM 24x. I při této konfiguraci, která několikanásobně překračuje doporučené hodnoty, nastávaly situace, kdy přechod z jednoho cvičení na jiné nemile zdržoval. Kritickým parametrem je zřejmě rychlost mechaniky CD.

Nechceme-li bezvysledně přemítat, kde je naše chyba ve výslovnosti, vyplatí se mít alespoň průměrný dynamický mikrofon (alespoň od 400 Kč výše). Pasivní reproduktory jsou jen dočasným řešením a na vestavěné reproduktory v notebooku je lépe rovnou zapomenout. Myslíme-li tedy studium vážně, jsou vhodná buď slušná sluchátka (nikoli miniatury vkládané do uší) kryjící celý boltec, nebo aktivní reproduktory (zhruba od 600 Kč výše).

Obslužný program

Produkt počítá s tím, že uživatelem bude i naprostý nováček na poli výpočetní techniky, a vede uživatele pomocí ikon (hlásná trouba znamená mluvit ap.). Příkladem je hned první aktivní obrazovka (obr. 1), která vedle scény ukazuje při najetí myši i textovou informaci. Textová nápověda, zpracovaná v dnes již standardním formátu Windows, je doplněna kontextově citlivou "pop-up" nápovědou informující o ovládacích prvcích a volbách.

Na dalších obrázcích je vidět v dolní části ikony přepínající do jiných sekcí. Jsou situace, kdy nejsou všechny k dispozici a jemná změna barvy je při vyšším jasu obrazovky někdy takřka k nerozeznání; asi by bylo lepší úplné "zešednutí" ikon.

Pokud procházíme cvičení na přeskáčku, je dobré mít větší operační paměť, protože program si tam daný druh cvičení ponechá. Pokud se při malé RAM vracíme z jiného druhu cvičení, čte se znovu z CD a civíme na přesýpací hodiny...

Obsahová stránka

Produkt je rozčleněn na čtyři díly (začátečníci jeden datový CD, další díly po dvou), v nichž se probírají tyto tematické okruhy:

začátečníci: Popis vlastní osoby, Jak počítáme, Podstatná a přídavná jména, Představujeme se, Ztratil jsem se, Hrátky s "ings";

středně pokročilí: Na snídani, Objednávka jídla, Pronajímáme si vilu, Počasí, Přátelé na návštěvě, Zábava;

pokročilí: Doprava 3x (vlak, letadlo, loď), Na celnici, V hotelu, Prohlížení památek;

obchodní jazyk: První setkání, Na veletrhu, Přijetí první objednávky, Zpracování reklamace, Opožděná fakturace, Organizace návštěvy.

Tematické okruhy tedy představují nejnужnější lexikální výbavu pro výjezd do anglofonní oblasti.

Konverzace

Výuka se opírá o živé dialogy. Každá lekce je zaměřena na určitý tematický celek; program se na

studenta obrací mluveným slovem, které se současně textově promítá na obrazovku, a očekává jeho mluvenou odpověď. Volitelně je možné do vedlejšího sloupce umístit český překlad, aby na počátku bylo možné zjišťovat a zapamatovat si nové pojmy. V pozdějším stadiu už můžeme nacvičovat reakci pouze na anglický text.

V případě jakékoli nejasnosti, nejčastěji když systém nerozezná odpověď, jsou k dispozici cvičení výslovnosti, výklad gramatiky, idiomů nebo zábavné jazykové hry. Pochopení obsahu je kontrolováno přibližně 30 otázkami.

Druhou spojitou látkou je video s doprovodným textem.

Cvičení výslovnosti

Tato část výuky bude asi nejpádnějším argumentem pro zakoupení produktu. Místo prostého napodobování akustického vjemu, eventuálně subjektivního porovnání vlastní výslovnosti s předlohou, je zde k dispozici objektivní srovnání grafického záznamu obou hlasových projevů, které zohledňuje jak intonaci, tak i časový průběh vyslovované věty (obr. 2). Nacvičovat lze po celých větách, po jednotlivých slovech, nebo dokonce po jednotlivých hláskách, respektive jejich skupinách, které jsou pro cizince obtížné - např. koncovka *where*. V každé lekci se nabízí k procvičování výslovnost cca 1000 slov a 100 vět.

Gramatika a slovní zásoba

Gramatika je k dispozici ve výkladovém tvaru, tj. vysvětlení gramatiky v češtině, doprovázené příklady a pro odlehčení i více či méně vtipnými kresbičkami (obr. 4). Slovník je zcela jednoduchý, nabízí pouze překlady bez příkladů použití. Je míněn jako pomůcka pro práci s dialogem, respektive cvičeními, v nichž se použití ozřejmí. Gramatiku i slovní zásobu lze procvičovat na osmi typech cvičení (v závorce je uváděn průměrný počet cvičení v jednom tématu):

- * Asociace slov, respektive hledání antonym (3).
  - * Uspořádání slov lze procvičovat dvěma způsoby - z přeházené věty sestavujeme správný slovosled buď myšlí, nebo vyslovením skupin slov ve správném pořadí (35).
  - * Doplnění slov - nabízená slova se zařazují na správné místo ve větě (8).
  - * Písmenková šibenice - známá dětská hra, při níž žák podle definice zkusí uhodnout písmena ve slově (20).
  - * Diktát - tento druh procvičování dřívější generace výukových programů neznaly. Studenty, zejména středoškolské, připravuje na jednu z nejobávanějších metod zkoušení. Příprava může probíhat postupně, žák si volí dva stupně obtížnosti a tři rychlosti výslovnosti. Možnost opakovaně si poslechnout diktovanou větu dovoluje adaptaci sluchu (26 vět).
  - * Asociace obrázek/slovo - snad nejvhodnější metoda pro zapamatování slov. Oproti klasickému zkoušení slovíček se zde vytváří spojení mezi obrazem předmětu, jeho pojmenováním v cizím jazyce a výslovností (10). Tento nejprogresivnější způsob fixace slovní zásoby by si zasloužil rozšíření - je však jasné, že omezení představuje kapacita CD-ROM, neboť obrázky zabírají dost místa.
  - * Vhodný výraz - doplňování vybraných slov do věty, zde však vyslovením kompletní věty (12).
  - * Křížovky jsou vlastně další formou zkoušení slovíček, mají však jednu nevýhodu: po projití všech křížovek k dané lekci si žák nejspíše slovíčka zapamatuje, ale u slov s více významy si nejspíše zapamatuje jen ten první. Ať si pustíme křížovky v kterémkoliv dílu, část slovní zásoby se nutně opakuje (*all, say, other atd.*), zatímco některá slovíčka z daného okruhu zůstávají tímto způsobem, tj. překladem C-A, neprocvičena.
- Některé z uváděných metod známe i z tištěných učebnic, avšak interaktivita jim přidává na působivosti. Zejména diktát s velmi dobře ošetřenou interakcí, kdy po nesprávném zápisu nabízí červeným kolečkem zvýrazněná místa s chybným pravopisem, bude asi často využívanou pomůckou.

Strategie výuky

Po více než týdenní práci s produktem a zvážení silných i slabších stránek textů se zdá být optimálním následující postup:

* Projdeme dialogy ve formátu dvou sloupců - čeština společně s angličtinou (doprovodné obrázky lze v tomto stadiu klidně oželeť). Neznámé pojmy konfrontujeme se slovníkem; pokud tam nejsou podchyceny, zaneseme si je do uživatelského slovníku (viz dále).

* Pečlivě probereme cvičení výslovnosti a zkoušení slovíček, a to jak v rámci produktu, tak i z uživatelského slovníku.

* Vrátime se k dialogům a zkusíme reagovat na mluvený dialog. V případě neúspěchu se vrátíme ke cvičením. Totéž platí pro video.

* Dokončíme cvičení, která jsme neprošli v druhém kroku (nejspíše křížovky, šibenice apod.). Tato cvičení by měla nově nabytou slovní zásobu fixovat.

Je pochopitelné, že každý studující má svoji oblíbenou metodu a zvolí postup naprosto odlišný.

Avšak osvědčená Komenského zásada "od známého k neznámému" platí trvale.

Poznámky a připomínky

* Při výběru lekce se namísto okoukaných přesýpaček díváme na starožitné kyvadlové hodiny. Příjemná změna.

* Cvičení "Asociace slov", tj. spojování synonym, nenabízí na pravém tlačítku obvyklý překlad slova. Je to škoda, lze si snadno představit situaci, kdy žák jedno ze slov ve dvojici nezná.

* Ve cvičení "Asociace obrázek/slovo" má žák vybrat správné pojmenování zobrazeného předmětu. Pokud je vybere správně, ale nesprávně vysloví, nápověda mu nenabídne vodítko k výslovnosti. Má sice možnost si pravým tlačítkem myši vybrat překlad nebo výslovnost zvýrazněného slova, ale to znamená přechod do sekce výslovnosti, a tedy zpravidla zdržování.

* Slovník nepodchycuje všechna netypická sousloví. Například v dialogu se vyskytující ticket folder (= obal na jízdenky) není přímočarým překladem jednotlivých slov. Překlad je dostupný pouze při zapnutém paralelním textu v obou jazycích. Žák si tedy při studiu musí vytvářet vlastní soubor se slovíčky, která si chce zapamatovat. (Vhodnějším nástrojem jsou slovníkové aplikace, jež vytvářejí uživatelský slovník s možností následného zkoušení - např. Lingea nebo Oplatek Software.)

* Hledání ve slovníku ve směru A-Č je pouze sekvenční. Znamená to, že pokud nehledáme přes pravé tlačítko (což neumožňují všechny sekce, např. ve hře Šibenice), musíme únavně procházet klávesou PgDn.

* Slovník neumožňuje hledání ve směru Č-A. Vadí to např. při luštění křížovky, kde legenda je v češtině. Pokud momentálně neznáme anglický překlad, nezbývá než vyvolat nápovědu, zaznamenat si neznámou dvojici a ke cvičení se později vrátit.

* Cvičení "Šibenice" nedává možnost vyžádat si překlad anglické otázky, ale jen obvyklý překlad jednotlivého slova pravým tlačítkem.

* Ve cvičení "Vhodný výraz" je před odpovědí k dispozici pod pravým tlačítkem pouze výslovnost, překlad je možné vyvolat až po odpovědi. Není to příliš logické - žák je nucen, pokud nezná význam některých nabízených výrazů, použít jiné slovníkové aplikace. Slovník obsahující překlady totiž není před odpovědí přístupný.

* Překlad pomocí pravého tlačítka funguje pouze pro jednotlivá slova. Sousloví, i když je obsaženo ve slovníku (např. take off), takto vyhledat nelze.

* Ani tomuto produktu se nevyhnul šotek. V křížovce 8 ve 4. dílu vede ke správnému vyluštění jedině zadání LATTER do políčka, kde legenda žádá "dopis". Tato chyba pochází již z originálu. Méně pochopitelná je chyba v lokalizaci, kdy ve slovníku 3. dílu mezi překlady hesla service najdeme i "obsluzha". To by se v době počítačové kontroly pravopisu takřka na všech úrovních aplikací stávat nemělo.

* Jiný šotek zapůsobil v dílu pro středně pokročilé: k obrázku toaletního stolku nápověda přisoudí jako správnou odpověď clotheshorse (= sušák na prádlo). Také toto je "kiks" původních autorů (Auralog) - je však s podivem, že po mnoha lokalizacích je na tento věcný omyl ještě nikdo neupozornil (obr. 5).

Hodnocení

V porovnání s produktem Talk to Me (dále jen TTM), který byl jen doplňkem klasické výuky, je Tell Me More (dále jen TMM) již zcela samostatnou aplikací obsahující veškeré komponenty potřebné pro nezávislé samostudium. Stejně jako u TTM je v porovnání s konkurenčními aplikacemi největší předností produktu nasazení kvalitních algoritmů pro rozpoznávání řeči. Algoritmy jsou velmi dobře propracované a po odzkoušení na různých mluvčích (dva ženské a tři mužské hlasy) lze - byť na omezeném vzorku - konstatovat, že posuzování výslovnosti je na mluvčím nezávislé.

Celková slovní zásoba, kterou studující zvládne po projití všemi čtyřmi díly - přibližně 8000 slov -, je dostačující pro aktivní komunikaci na střední úrovni. Pro každodenní život je důležité, že nejde o nesouvisející slova, ale vše je "promrskáno" na cvičeních a hrách v množství souvislostí, kontextů a situací.

Hlavními zájemci o tento produkt budou nejspíš pracovníci, jimž jejich vytížení neumožňuje navštěvovat klasické jazykové kurzy, ať již jde o exponované jedince dospělé, či čerstvé absolventy škol. Nutno však upozornit na jeden aspekt jazykového studia, který TMM nepokrývá - písemný projev. Produkt je důsledně zaměřen na mluvenou komunikaci a jedině z písemného projevu, co se student naučí, jsou slovosledy z doplňovacích cvičení a pravopis z cvičení dalších. Specifika - ať již idiomatická či stylistická, jimiž se anglický písemný projev odlišuje od mluveného - probírána nejsou.

Miroslav Herold

Interaktivní výuka angličtiny ve čtyřech dílech na osmi CD pro Windows
Hardwarové nároky: alespoň PC/Pentium 120 MHz, 16 MB RAM, rychlejší jednotka CD-ROM, 40,2
MB na disku, dobrý mikrofon i reproduktory (sluchátka)
Výrobce/poskytl: LEDA, Voznice (v licenci francouzské firmy Auralog)
Cena: každý díl 1680 Kč